

EVEN

r. (III)

een en ander
g. „interim“.
Dr Kuyper te
eling van Dr
ijft: „Het feit,
t, maar ze zoo
un verdunding
marbreed ver-
ank geworden,
t jongste oors-
geslacht en
het meer het
is. „Het is“
tusschen-
le Voorzienig-
karakteriseerd
gratie“.” „Iets,
(II, 394/5).
aan ons alleen
ide, van toorn

t ziet Dr Kuy-
de breidel, die
aar de kwestie
wortelt... de
in de duivelen
Kuyper. Groot
hecht hij aan
meene gratie“
duivel en de
aan de demo-
oelant bepaalt
(394). „Naar-
n laat, krimp!
ij hen sterker
gratie“ zich
leze „gemeene
zin) bij ont-
Voorzienig

igt, maakt...
zelf gelooft,
rijkelijk, dan
r nog toezicht
dig zou zijn.
tig laat hij er
die „indruk“
de voorzienig-
eer een einde
deelt Dr Kuy-
or ons de rol
t kranke her-
390). De Voor-
blik zonder
althans
ing (391).

een en ander

K. S.

en.

gend stuk met

lijk zijn?
leering las ik
937 het artikel
logische moei-
cel zeer juiste
verder kunnen
eden en strijd-
nadruk voorop
niet heelemaal
mij vergund,
zaak, nader te
tuk van Prof.
u kon.

aanduiden de
en zijn. Prof.
id tusschen de
le taal der
waarvan ieder
leven, ook de
oretisch bezig
ur voren het
als „verkeers-
idelijkheid on-
aan de sociale
op, omdat een
de precisieheid,
leering, waar-
p te worstelen
leid en die der
zowel de naieve
nu maar de na-
zen, van elkaar
moelijkheden
al de termino-
elijke taal op
itgevochten en
t zuchten over
te volzinmen“.
als de taal der
tact komt met
populair-weten-
n de populari-

seering van de resultaten der wetenschap, die door onze geleerden gewonnen zijn. In dat contact wordt de vraag brandend: hoe is de verhouding tusschen de duidelijkheid der taal en haar juistheid?

Nu heb ik uit het artikel van Prof. Schilder begrepen, dat hij — in de vraag naar de verhouding van de duidelijkheid en de juistheid der taal — de juistheid laat domineeren, wanneer het gaat over de wetenschappelijke taal. Dit lijkt mij in alle opzichten juist, omdat de sociale taalfunctie (de duidelijkheid dus) nooit van primair belang is. Het primaire in de taal is — afgedacht van het taalverkeer — de symbolische beteekening der gedachten, d.w.z. het uitdrukken van z'n gedachten in hoorbare of zichtbare taaltekens, in gesproken of geschreven taalsymbolen. En bij die symbolische beteekening speelt de juistheid van uitdrukking een overwegende rol.

Doch nu kom ik in de tweede plaats tot wat mij niet geheel bevredigen kan. Wanneer Prof. Schilder deze zelfde vraag, de verhouding van duidelijkheid en juistheid, beziet in het licht van het contact tusschen wetenschap en volk (wetenschappelijke taal en naieve taal), dan schijnt hij den meesten nadruk op de duidelijkheid te willen leggen ten koste van de juistheid. Dit leid ik af uit hetgeen de schrijver in het artikel zelf vertelt, dat hij in een publieke vergadering zich bedient van de uitdrukking „Gods objectieve spreken“ en daarmee er blijk van geeft, dat hij — in populair-wetenschappelijke voordracht althans — accommodatie zoekt aan termen, die, hoewel zij uit het wetenschappelijk spraakgebruik afkomstig zijn, algemeen goed zijn geworden. Ja, hij gaat nog verder, hij beveelt ditzelfde ook aan voor het wetenschappelijk taalgebruik, als hij zegt: „en het geeft meteen toelichting bij mijn persoonlijke meening, dat ieder bij het kiezen en fixeren van bepaalde termen, bestemd voor wetenschappelijk gebruik, zoo veel mogelijk dient te rekenen met het historisch geworden, en met de beteekenis, die de woorden nu eenmaal hebben, zoo ongeveer“.

Ik geloof, dat hier het accent te veel gelegd is op de sociale functie der taal, die m.i. niet primair is (ook zonder dat mijn naaste in de buurt is, tracht ik mijn gedachten in taal-symbolen uit te drukken) en dat daardoor de m.i. wel primair functie, n.l. de symbolische beteekening, de juistheid dus, schade lijdt.

Ik Mag dit nog wel even toelichten.

Als voorbeeld kies ik het woord „objectief“, waarvan al eerder sprake was.

Wanneer we dit woord uit het populaire spraakgebruik critiekloos aanvaarden terwille van de duidelijkheid in het sociale taalverkeer, dan ben ik van meening, dat allereerst aan de juistheid van uitdrukking wordt tekort gedaan en dat daarom ook de duidelijkheid tenslotte niet bereikt wordt. Want het is wel waar, dat het woord „objectief“ ook buiten de wetenschappelijke taal veelvuldig gebruikt wordt, maar het is allerminst „eindeutig“, het wordt niet door iedereen in gelijke beteekenis gebruikt. Als dat waar was, waren de moeilijkheden al gauw opgelost. Doch de één verstaat onder „objectief“ datgene, wat werkelijk bestaat; dan ben ikzelf ook „objectief“. Een ander echter verstaat er onder al datgene buiten mij; dus ikzelf ben dan niet „objectief“. Een derde bedoelt met het „objectieve“ het algemeen-geldige, dus het normatieve, waaraan ieder zich te onderwerpen heeft in z'n gedragingen, enz. Genoeg om te doen zien, dat de redenaar, die zonder meer van „objectief“ spreekt, niet kan volhouden, dat zijn voordracht beantwoordt aan de norm der precisieheid. Maar dan lijdt ook de duidelijkheid daaronder en kan de toehoorder bij zichzelf de verzuchting slaken: wat bedoelt de redenaar nu eigenlijk?

Hetzelfde zou met andere voorbeelden zijn aan te toonen, bijv. het woord „subject“, „wet“ en dergelijke. De moeilijkheid ligt m.i. vooral in die termen, die hun oorsprong hebben in de wetenschappelijke taal of die door de wetenschap als vaktermen gestempeld zijn. Voordat we zulke woorden, hetzij in de wetenschap, hetzij voor het volk gebruiken, moeten we — dunkt me — de volgende vragen stellen en beantwoorden:

a. welke beteekenissen heeft dit bepaalde woord in het wetenschappelijk taalgebruik?

b. is deze term geschikt voor de symbolische beteekening van één van die gedachten-inhouden, welke men daarin pleegt uit te drukken?

c. in welke beteekenis moet dit woord voortaan dan gebezigd worden?

Deze vragen hebben betrekking op de precisieheid, de juistheid van de beteekening onzer gedachten in taal-symbolen. Eerst dan, wanneer deze vragen zijn beantwoord, kan ook de duidelijkheid van de taal, haar sociale functie, tot z'n recht komen. De duidelijkheid moet vanuit de juistheid worden benaderd en niet omgekeerd.

En is het dan zoo erg, wanneer we een woord in bepaalde beteekenissen niet meer gebruiken, omdat de juistheid van uitdrukking dit verbiedt en ook de duidelijkheid er onder te lijden had?

Ik geloof integendeel, dat dit de taal slechts verrijken en verdiepen kan en dat het contact tusschen wetenschap en volk wezenlijk bevordert wordt, wanneer men — waar dit noodig mocht blijken — niet terugdeinst voor een reformatie van ons taalgebruik, allereerst in de wetenschap, maar ook in het spreken voor de schare.

's-Gr.

J. M. S.

Op bovenstaande opmerkingen zou ik het volgende willen antwoorden.

a. Het verblijdt ook mij, dat over en weer zoo eenstemmig gevraagd kan worden naar de rechte beschouwing in een aangelegenheid, die onder ons blijken de debatten van den laatsten tijd meer en meer beteekenis en actualiteit verkregen heeft.

b. Naar mijn stellige overtuiging kan wetenschappelijke taal zich nimmer losmaken van hetgeen bedoeld wordt met die „der naieve ervaring“. Deze laatste

„taal“ acht ook ik overigens legendarisch. Reeds om te „ervaren“ moet men „weten“, tenzij men „ondervinding“ en „ervaring“ synoniem verklaren wil. Maar de taal drukt nooit bloot „naieve“ ervaring of ondervinding uit. De interessante studie van wat — m.i. ten onrechte — taal filosofie genoemd wordt, leert dit duidelijk. En omgekeerd: ook de man-van-wetenschap, als hij theoretisch bezig is, zal nooit een taal kunnen spreken, die zich losmaakt van die der niet-wetenschappelijk sprekende „gemeente“. Hij kan het niet; hij mag het ook niet.

c. Het worstelend streven naar juistheid van uitdrukking zal daarom ook nimmer een einde kunnen nemen — aan deze zijde van den jongsten dag. Eerst in den hemel zal dit worstelen een einde nemen; maar ook daar zal dit alleen mogelijk zijn, omdat alle acte van spreken daar opgenomen is in een volkomen zich openleggen van den spreker, en zoo ook alle acte van verstaan in een ongehinderd in-zien tot in het binnenste van hem, die tot ons spreekt: een „leesbare brief van Christus“ geworden zijnde tot in der eeuwigheid. Op de vraag: „wanneer zal de taal (volkomen) duidelijk zijn?“ antwoord ik daarom: na Christus' wederkomst; niet eerder.

d. Het worstelend streven, onder c bedoeld, is derhalve op te vatten als acte van gehoorzaamheid aan God als Vader en Koning van de menschen; ook in dezen moeten wij „volmaakt“ (teleiof, bergrede) zijn, zonder ooit tot de voorgestelde volkomenheid in dit leven te kunnen geraken.

e. De moeilijkheden, waarover Ds Spier schrijft, worden z.i. acuut, „als de taal op eenigerlei wijze in contact komt met de taal der naieve ervaring, b.v. in populair-wetenschappelijke voordrachten of boeken“. M.i. evenwel zijn die moeilijkheden acuut, altijd en overal. Reeds als de denker denkt; als hij de pen op papier zet; als hij den mond opendoet, ook voor een niet-populaire voordracht. Hij is tenslotte ook als baby begonnen, en zal als „gemeene man“ sterven, ook al kijkt hij nooit „het volk“ aan. Als Kant in Frankrijk, en Bergson in Duitschland had geschreven, dan waren er heel andere boeken door hen geleverd.

f. Het staan naar juistheid is dan ook m.i. werkelijk niet uitsluitend een wetenschappelijk belang. Wie er in slaagt, een niet-juiste, onduidelijke terminologie door wetenschappelijke betoogen weg te werken, valsche dilemma's (of hun onderstellingen) te breken, zal op den duur ook den breederen volkskring daarin tot een zegen zijn. Maar als hij den strijd daartegen opent, mag hij niet meenen, op een anderen bodem te staan, te kunnen staan, dan dien, waarop hij zijn eigen weg volbrengt van de wieg tot aan het graf; hij met alle anderen mee. Een schrijver en studeerkamer kan geen lucht-kasteel worden; zelfs de stylist-stylist moet zijn palen in den grond slaan, waar de houtworm knaagt en de roest verderft, en waar de dieven doorgraven en stelen.

g. Voor het begrip der „symbolische beteekening“ ben ik in dit verband wat bang. Ik geloof, dat de taal veel meer is dan het uitdrukken van gedachten in taaltekens. Ik ben overtuigd, dat Ds Spier het daarin met me eens is. We zullen maar niet verder op de kwestie ingaan; het zou de meeste lezers vermoeien, zonder dat ze verder konden komen: hier past slechts breed vertoog; waar dit niet mogelijk is, in dit artikel zwijg ik liever over deze kwestie, die trouwens door Ds Spier niet als punt van geschil naar voren is gebracht.

h. Ik wil blijken de punten a—f dan ook niet, en nergens, de duidelijkheid accentueeren ten koste van de juistheid. Maar de juistheid mag evenmin geaccentueerd worden ten koste van de duidelijkheid. De eene moet groeien tegelijk met de andere. Een juiste term doet slechts dienst in een (ver)duidelijke(n) rede; en deze kan den overgang van onjuiste bekende naar juiste doch nog niet bekende termen nimmer sprongsgewijze doen. Ik geloof, dat het voor iedereen volstrekt onmogelijk is, vijf minuten lang te spreken zonder kronkels in de spraak. Ik geloof, dat dit onmogelijk is voor populaire, maar ook voor niet-populaire sprekers of schrijvers. Wie één paddestoel tegen den grond slaat, ontdekt er nog tien, twintig in de buurt. Dit geeft ons wel geen recht tot het quietistisch laten voortwoekeren van gifplanten in den hof der spraakmakende gemeente; zie daarover wat gezegd werd onder d, e en f. Maar het heeft ons toch veel te zeggen. Het leert ons, dat wij nimmer de duidelijkheid en juistheid van ons spreken losdenken mogen van de duidelijkheid der voorstelling en de juistheid van begrip bij wie ons hooren. Staan nu — b.v. in een beschouwing over het spreken van God tot den mensch — juiste termen iemand ter beschikking, waarvan hij echter weet, dat ze niet verstaan worden door zijn hoorders, tenzij ze breed verklaard en toegelicht worden, dan geve hij de toelichting ter bestemde plaatse en op den goeden tijd, en wachte tot zijn werk in dezen vrucht draagt. En is hij aangewezen op termen, die hijzelf uit een oogpunt van duidelijkheid wel aanvechtbaar acht, maar die hij toch noodig heeft om langs den kortsten weg verstaan te worden, dan spreke hij ook in dezen de taal van den dag (hij doet het in honderd-en-één andere gevallen toch), geve voorts zooveel verklaring en omschrijving, dat de dwaling, die aan de onjuiste termen zich vasthechten kan, daardoor bestreden wordt en de hoorder worde opgevoerd tot recht verstand.

i. Ik leg op dit saamhoorigheidsbesef te sterker nadruk, omdat „de sociale functie“ van de taal mij mischien toch nog ietwat nader aan het hart ligt, dan Ds Spier ditmaal laat merken in het geval van zichzelf. We zullen hier niet over dat woord „functie“ gaan debatteeren; dat zou te ver voeren. Ik geloof, dat

En eeuwig bruist de zee

In zomerweelde ligt daar het Noordzee-strand in al de bedrijvigheid van het badseizoen. Kleine handjes hebben de schep gehanteerd en groote handen hebben geholpen. Een berg van zand topt omhoog, een dertel vlaggetje kroont de spits. Schel klankt de kinderlach, gul bast het goed humeur der mannen mede, de vrouw glimlacht, de zon kleurt alles goud en licht. . . . Uit de verte nadert het diepe grommen van den opkomenden vloed. Met groote stappen nadert hij uit de geheimzinnige verten van de zee, die groot en wijd van ruimte is. Het menschje op het strand kantelt zijn badstoel naar den duinzoom en pakt zijn servies in de lunchmand. Wat pas nog het tooneel was van vroolijk bedrijf is nu één schuimend watervlak. De vloed egaliseert, het vlaggetje drijft doorweekt in de golven, de berg is verspoeld. Maar eeuwig bruist de zee. . . .

Amper een paar maanden duurt „het seizoen“, maar eeuwig bruist de zee. Nauwelijks een eeuw heeft de mensch het zeebad ontdekt, maar sinds duizenden jaren dondert de branding tegen de kust. Weggedoken in een badstoel luister ik kleintjes naar den machligen bas der golven en een gevoel van killen weemoed slaat om mijn hart. Als in een film glijdt het strand der wisselende eeuwen aan mijn oog voorbij. Ik zie onze heidenseche voorvaders als offer aan de goden vrouw en kind in zee drijven, ik hoor het gillen der slachtoffers. . . . maar eeuwig bruist de zee! Ik zie lijken aanspoelen en weenend opbaren, eeuw in, eeuw uit. . . . maar eeuwig bruist de zee. Ik zie dorpen en steden, aan de zee ontwoerd en weer door de baren heroverd, roem en rijkdom blinken en verzinken. . . . maar eeuwig bruist de zee. Oranje neemt aan het strand afscheid van het ondankbaar vaderland en wordt aan het strand weergehaald, ik hoor doffe zuchten, verwisseld met luide vreugdekreten. . . . maar eeuwig bruist de zee. Het heden daagt op: kinderjool, flirt, de dankbare zucht: „o, dat rust“, het serafijntje der strandzending, alles klankt dooreen in de bonte potpourri des menschelijken levens. . . . maar eeuwig bruist de zee. . . .

Welk een beeld van ons leven! Onze vacantie, die enkele weken van ontspanning, een zandhoopje weggespoeld door den vloed van den tijd! Heel ons leven, schijnbaar zoo heftig bewogen en van begeerte groot, een zandbergje! Eén moment heeft het gevlagd en toen heeft de tijd het geëgaliseerd. Het lijkt ons de dag van gisteren, dat wij met onze ouders aan het strand zaten, kijkend naar de bedreden badkoetsjes en de zedig-lange badjurken. „Niet te ver, jongens“ meenen wij te hooren en wij zeggen gehoorzaam: „nee, Moeder“ — ach, wij zijn zelf reeds vaders en onze groote kinderen zeggen medelijdend: „Wat is u overdreven bang voor ons, wij zijn toch geen kleine kinderen meer!“ Wij bezinnen ons reeds op een soort vierhoeksprogram voor ons levensrestant. Straks wordt ook ons bestaantje weggevaagd, het wapperend vaantje verformd, het zandbergje geëgaliseerd, de dagen onzer ijdelheid vliegen voorbij. . . . maar eeuwig bruist de zee!

Vaster dan de ordeningen der natuur staan echter de fundamente van het Trouw-Verbond des Heeren! Eens zal de vloed voor de laatste maal aanrollen op de kusten. Eens zal de machtige bas der golven het slotcouplet zingen van het lied der zee. Met alle bewegelijke dingen zullen zij den Raad Gods over hun creatuurlijk leven hebben uitgediend. Maar het Verbond des Vredes zal niet wankelen. Onze dood is tijdelijk, eeuwig is ons leven! In gemeenschap met Abraham, Izaak en Jakob zullen wij den Heere prijzen. Als de stem van de branding is verklonken, zal als een stem veler wateren opbruisen het lied der verlossing voor den Troon.

N. B.

Ds Spier met mij overtuigd is, dat wij ook in de taal Gods mede-arbeiders hebben te zijn, dat wij van huis uit een ambtelijke roeping en gave in dezen hebben. En deze is o.m. den naaste stichting, opbouw, te spreken. Waartoe in een gevallen wereld steeds o.m. ook dit behoort: gelijken tred met hem te houden, als hij tenminste zelf niet uit het gelid wegliep. „Ook zonder dat mijn naaste in de buurt is, tracht ik mijn gedachten in symbolen uit te drukken“, zegt Ds Spier. Maar ik weet dat nog zoo niet. Want, die „symbolen“ nu maar daargelaten: er is altijd een naaste in de buurt geweest, voordat het „uitdrukken“ kon beginnen. Voorts is die naaste niet als Marlborough: want „hij komt“ steeds „weerom“. Ik zeg dit, bewust denkende aan Adam, ook vóór de manin geschapen was. Hij had de dieren gezien en in het dierenrijk „levensgezinnen“, en hij had het paren gezien, en voorts had hij — ik weet niet hoe — met God als met zijn vriend gesproken. Ook had hij niet de taal der naieve ervaring